

LEGISLATIVNÍ PRAVIDLA V MINULOSTI A V SOUČASNOSTI

JAROSLAV GRINC

Fakulta sociálně ekonomická Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí
nad Labem

Abstract in original language

Legislativní pravidla císařovny Marie Terezie, Legislativní pravidla vlády České republiky usnesení vlády č. 188 z roku 1998 o Legislativních pravidlech vlády, novely Legislativních pravidel vlády, budoucnost legislativních pravidel, návrhy změn legislativních pravidel.

Key words in original language

Legislativní pravidla; tvorba práva; zákonodárství.

Abstract

Legislative rules of empress Marie Terezie, Legislative rules of the government of the Czech republic, Resolution of the government Nr. 188 on from 1998 on the Legislative rules of the government, Future of the legislative rules. Proposals for changes of the legislative rules.

Key words

Legislative rules; legislation.

Legislativní pravidla v minulosti a v současnosti

1. Úvod

Vývoj legislativních pravidel v minulosti a v současnosti nepochybně doznal výrazných a významných změn, které se pro jejich složitý historický vývoj a obsáhlost této materie pokusím přiblížit jen v obecné rovině. Současně se pokusím nastínit určité možnosti zjednodušení legislativních pravidel a zejména poukázat na racionální možnosti srozumitelnosti výsledků legislativního procesu přijatelných pro jejich adresáty.

2. Stručný exkurz do historie

Lze konstatovat, že právo na počátku historicky zaznamenaných lidských dějin mělo podobu obyčejů. Ze své podstaty vznikalo přirozenou a spontánní cestou a v podstatě nevyžadovalo žádného zákonodárce, žádný legislativní proces. První cílevědomé zásahy do této oblasti se omezily na určitá nařízení samovládce a jeho věrné družiny o kterou se přirozeně opíral. Tento mocenský proces vycházel z postavení samovládce podporovaného právě a mnohdy jen touto svojí družinou, kterou získal na svoji stranu určitými privilegii, mnohdy postačilo, že šlo o člena družiny věrné samovládcí a už samotná příslušnost k této družině svým způsobem

zavazovala k loajalitě, vymezovala a privilegovala své členy ve společnosti a odtud jim byla dána jakási „vyšší“ společenská role, která v podstatě postačovala k podmanění ostatních členů společnosti. Je přirozené, že takto vzniklý samovládce byl ze svého společenského postavení mocensky způsobilým k ukládání povinností v podobě nařízení, která kladla meze autonomii svévole a krevní msty a zakazovala obyčeje z politického, ekonomického či náboženského (christianizace) hlediska. V tomto vývojovém stadiu je problematické hovořit o jakékoliv legislativní technice.

Pomineme-li slavné římské právníky a právní filosofy a jejich slavná díla, pak jen velmi stručný historický vývoj legislativních pravidel nás nejspíše zavede do dob vlády Marie Terezie a zcela jistě pak do jednotlivých kodifikací té doby.

Za zmínku nepochybně stojí rakouský všeobecný občanský zákoník (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) z roku 1811¹, který vedle francouzského občanského zákoníku (Code civil) z roku 1804 je jedním z nejlepších kodifikací té doby, zdrojem poznání i vynikajícím dílem dosud nepřekonaným.

Položíme-li si otázku, proč tomu tak je, nepochybně dospějeme k závěru, že nešlo jen o důslednost tehdejší panovnice, ale i o její zvláštní cit pro právo, spravedlnost a srozumitelnost, tedy o pojmy velmi zásadní nejen z pohledu legislativního, ale i z pohledu adresátů zákona, jejich orientace v zákoně, pochopení toho, co je od nich touto právní normou požadováno, motivace jak se chovat, aby se nedostali do konfliktu se zákonem a ve svých důsledcích tento zákon má svojí jasnou srozumitelností i žádoucí preventivní účinky a je schopen rozvíjet nejen společnost, ale i právní vědomí či předvídatelnost práva.

Není od věci poznamenat legislativně velmi silných a neméně srozumitelných pět bodů, kterými velmi osvícená Marie Terezie svým vlastnoručním listem ze dne 4. srpna 1772 adresovaným tehdejšímu prezidentu nejvyššího soudu, kterým zákonodárné komisi nařídila přepracování celé osnovy tohoto zákoníku s tím, že zákonodárná komise se bude řídit těmito jejími zásadami:

- „1. Látku jest přehlédnouti a ze zákona vypustiti to,co patří do učebnice.*
- 2. Jest se vyjadřovati, pokud možno, krátce a zbytečné podrobnosti, zejména ty, které jsou pro zákonodárce lhostejné, jest přejíti.*
- 3. Jest se vystříhati dvojsmyslností, nejasností, zbytečného opakování a rozvláčnosti v nařízeních, o kterých žádný rozumný člověk nepochybuje.*

¹ vyhlášen patentem č. 946 sb. z.s. (sbírky zákonů soudních) z roku 1811 s platností pro všechny země tvořící císařství rakouské (vyjma koruny uherské) a nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1812, novelizován byl v letech 1914, 1915 a 1916

4. *Není se vázati na římské právo a jest za základ bráti přirozenou slušnost.*

5. *Není se pouštěti do subtilností a jest usilovat o jednoduchost“².*

Těchto pět bodů Marie Terezie má nepochybně velmi racionální, legislativní i právní význam i po téměř dvou stech letech už proto, že velmi stručně a srozumitelně vytváří pevný základ legislativní techniky. Obávám se však, že u soudobých legislativců tento silný a racionální základ poněkud absentuje.

V této souvislosti je naprosto nemožné nezmínit se o mimořádném a jedinečném Komentáři k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanskému právu platnému na Slovensku a v Podkarpatské Rusi vydaném v roce 1935 nákladem právního nakladatelství V. Linhart v Praze, který zpracovali a uspořádali univerzitní profesori JUDr. František Rouček a JUDr. Jaromír Sedláček se svým okruhem spolupracovníků, neboť toto dílo je neustále živým zdrojem inspirace, studia, vědeckých prací a obdivu³.

Pokud vypustíme legislativní vývoj po roce 1948, který v některých právních odvětvích byl vzdor totalitarismu legislativně na velmi dobré úrovni a vydáme-li se na vývoj po roce 1989, pak se dostáváme do určitého historicky a legislativně poněkud nesourodého a chaotického procesu v němž dominuje pojem „legislativní smršť“.

Literature:

- Bárány, E.: *Zákon a demokracia*. In: sborník č. 2.
- Boguszak, J. – Čapek, J. – Gerloch, A.: *Teorie práva*. Praha, ASPI, 2004.
- Čebišová, T.: *Právo na dobré zákony (?)*. In: sborník č. 3.
- Filip, J.: *Ústavní soud a problémy legislativy v ČR*. In: sborník č. 3.
- Gerloch, A.: *K možnostem stabilizace právního řádu ČR a zvýšení efektivnosti legislativního procesu*. In: sborník č. 3.
- Gerloch, A.: *Teorie práva*. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004.
- Grinc, J.: *Základy práva*. Univerzita J.E.Purkyně v Ústí nad Labem, 2007.
- Holländer, P.: *Ústavněprávní argumentace*. Praha, Linde, 2003.

² Rouček, Sedláček: Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanskému právu platnému na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, vydáno nákladem právního nakladatelství V. Linhart v Praze, 1935, díl I. str. 4

³ Grinc, J.: *Základy práva*, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Fakulta sociálně ekonomická 2007

- Kadlecová, M. – Schelle, K. – Veselá, R. – Vlček, E.: *Vývoj českého soukromého práva*. Praha, Eurolex Bohemia, 2004.
- Knapp, V.: *Teorie práva*. Praha, C.H.Beck, 1995.
- Knapp, V. a kol.: *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha, Linde, 1998.
- Kolář, P. – Pecháček, Š. – Syllová, J.: *Parlament České republiky 1993 – 2001*. Praha, Linde, 2002.
- Kolektiv autorů Právnické fakulty UK: *Dějiny evropského kontinentálního práva*. Praha, Linde, 2004.
- Krecht, J.: *Normativní regulace*. Praha, Vodnář, 1997.
- Kukliš, P.: *Niektoré problémy právnej normotvorby v Slovenskej republike*. In: sborník č. 3.
- Kysela, J.: *Zákonodárny proces v ČR jako forma racionálního právního diskursu*. In: sborník č. 3.
- Mikule, V.: *Některé otázky tvorby a kontroly právních předpisů v České republice*. In: sborník č. 3.
- Pavlíček, V. a kol.: *Ústavní právo a státověda. I. díl Obecná státověda*. Praha, Linde, 1998.
- Pavlíček, V. a kol.: *Ústavní právo a státověda. II. díl Ústavní právo České republiky. Část 2*. Praha, Linde, 2004.
- Pelikánová, I.: *Hledání práva – nesprávnost v právu*. In: sborník č.1.
- Přibáň, J.: *Legitimizační fikce legality*. In: sborník č.1.
- Přibáň, J.: *Suverenita, právo a legitimita*. Praha, Karolinum, 1997.
- Riebbels, F. (ed.): *Seminar of Councils of State in The Hague on 16 February 2004: Organisation of the advisory function of Councils of State*. http://www.juradmin.eu/en/newsletter/pdf/Hr_9-En.pdf (9. 3. 2007).
- Šín, Z.: *Legislativní pravidla IV*. Olomouc, Univerzita Palackého, 2006.
- Šín, Z.: *Tvorba práva*. Praha, C.H.Beck, 2003.

- Tichý, L.: *Mánie a fobie při aproximaci práva*. In: sborník č. 1.
- Urban, J.: *Teorie národního hospodářství*. Praha, Linde, 2006.
- Van Damme, M.: *The Council of State: Institution on the Junction of Three Traditional Powers of The State*. In: Vande Lanotte, J. (ed.): *The Principle of Equality: a South African and Belgian Perspective*. Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2001. http://www.raadvst-consetat.be/pdf/council_of_state.pdf (9. 3. 2007)
- Wawrzyniak, J.: *Legislativní rada vlády a její úloha v procesu tvorby zákonů*. In: sborník č. 3.
- Wintr, J.: *Říše principů. Obecné a odvětvové principy současného českého práva*. Praha, Karolinum, 2006.
- Wintr, J.: *Vliv politických idejí a programů na české zákonodárství v letech 1989-1998*. In: sborník č. 2.
- Gerloch, A. (ed.): *Teoretické problémy práva na prahu 21.století*. Praha, Univerzita Karlova, 2002.
- Gerloch, A. – Maršálek, P. (eds.): *Zákon v kontinentálním právu*. Praha, Eurolex Bohemia, 2005.
- Vostrá, L. – Čermáková, J. (eds.): *Otázky tvorby práva v České republice, Polské republice a Slovenské republice*. Plzeň, Aleš Čeněk, 2005.

Contact – email

Jaroslav.Grinc@ujep.cz